

Stratégia Eurosystemu v oblasti retailových platieb

1 Úvod

Digitalizácia, meniace sa spotrebiteľské návyky a legislatívne úpravy zásadne menia aj platby v maloobchode. Elektronické retailové platby sa čoraz intenzívnejšie transformujú zo základných platobných služieb poskytovaných domácimi bankami na značne komercializované platobné riešenia.

K nárastu vo využívaní digitálnych platieb prispela tiež pandémia koronavírusu (COVID-19), pričom aktuálne prieskumy¹ poukazujú na významný posun od hotovostných k bezhotovostným platbám. Hlavnou zmenou je väčšia miera používania platobných kariet. Platby kartou nie sú rozšírené len v obchodných prevádzkach. Používajú sa aj v internetovom obchode pri backendovom spracovaní väčšiny platobných transakcií, kým riešenia pre front-end čoraz častejšie ponúkajú globálne technologické firmy – technologickí giganti.

Ak má európsky platobný trh podporovať efektívnosť a inovácie, musí sa otvoriť globálnej hospodárskej súťaži. Jeho prílišná závislosť od mimoeurópskych platobných riešení a technológií zvyšuje riziko, že bude náchylnejší na vonkajšie narušenia. Je to relevantné napríklad v súvislosti s ochranou údajov o platbách alebo možnosťou sledovať stopy v boji proti praniu špinavých peňazí, financovaniu terorizmu a daňovým únikom. Zájmy globálnych technologických firiem navyše nemusia byť nevyhnutne zosúladené so záujmami európskych zainteresovaných strán.

Eurosystem preto zaviedol komplexnú stratégiu retailových platieb na podporu európskych riešení, ktoré budú bezpečné a účinné pre spoločnosť ako celok, a na zvládanie narastajúcich výziev, pokiaľ ide o európsku suverenitu na platobnom trhu. Hlavnými prvkami tejto stratégie sú vývoj celoeurópskeho riešenia platieb v mieste interakcie riadeného na európskej úrovni, úplné zavedenie okamžitých platieb, zlepšenie cezhraničných platieb mimo EÚ, ako aj podpora inovácií a digitalizácie a európskeho platobného ekosystému. Táto stratégia je úzko prepojená a zosúladená s aktuálnou prácou na prípadnom digitálnom eure.²

¹ Viac v boxe s názvom [Survey on the impact of the pandemic on cash trends](#), *Study on the payment attitudes of consumers in the euro area (SPACE)*, ECB, December 2020.

² [A digital euro](#), ECB.

2 Celoeurópske riešenie platieb v mieste interakcie (POI)

Hlavným cieľom stratégie Eurosystemu v oblasti retailových platieb je podporiť vytvorenie celoeurópskeho riešenia pre retailové platby v mieste interakcie, teda na fyzickom predajnom mieste alebo v mobilnom a elektronickom priestore, ktoré bude riadené na európskej úrovni. V súčasnosti takéto európske riešenie pre platby POI neexistuje. Sme značne závislí od medzinárodných kartových systémov a, v prípade elektronického obchodu, od globálnych technologických gigantov. Eurosystem podporuje trhové iniciatívy zamerané na vývoj riešení, ak spĺňajú päť kľúčových cieľov:

1. celoeurópsky dosah a skúsenosti zákazníkov,
2. vhodnosť a nízke náklady,
3. bezpečnosť a efektívnosť,
4. európska značka a riadenie,
5. globálna akceptácia (v dlhodobom časovom horizonte).

Eurosystem víta Európsku platobnú iniciatívu (European Payments Initiative, EPI) ako iniciatívu trhu zameranú na vývoj platobného riešenia pre spotrebiteľov a obchodníkov v celej Európe, vrátane platobných kariet a digitálnej peňaženky, ktoré by zahŕňalo platby v obchodoch, na internete aj medzi fyzickými osobami (P2P) a výbery hotovosti. Eurosystem podporí aj ďalšie platobné riešenia, ak budú spĺňať uvedené päť priorít.

3 Úplné zavedenie okamžitých platieb

Druhým hlavným cieľom stratégie Eurosystemu v oblasti retailových platieb je úplné zavedenie okamžitých platieb. Rovnako ako sa v dnešnej spoločnosti stalo normou okamžité dodanie digitálnych služieb, očakáva sa, že aj okamžité platby budú novým normálom.

Značnou pomocou pri zavádzaní okamžitých platieb v eurách bolo spustenie systému okamžitých SEPA úhrad (SCT Inst), poskytovanie služieb zúčtovania okamžitých platieb viacerými európskymi automatizovanými zúčtovacími centrami a zavedenie služby pre vyrovnanie okamžitých platieb TIPS (TARGET Instant Payment Settlement). Úroveň využívania systému SCT Inst a celkový pokrok pri zavádzaní však zaostávajú za očakávaniami. V decembri 2020 sa systém SCT Inst použil len v prípade 7,8 % všetkých SEPA úhrad.³

Úplné zavedenie okamžitých platieb si tiež vyžaduje vývoj ďalších funkcionalít. Ciele Eurosystemu v oblasti okamžitých platieb sú:

1. dostupnosť pre všetkých jednotlivcov a firmy v celej Európe;

³ [What are instant payments?](#), ECB.

2. atraktívne podmienky pre koncových používateľov, ako je napríklad dostupnosť v rámci všetkých bežne používaných elektronických kanálov, a súbor funkcií (napr. pre jednorazové aj opakujúce sa platby, individuálne aj hromadné platby), ktoré prispievajú k bežnému využívaniu okamžitých platieb;
3. dostupnosť dodatočných celoeurópskych funkcionalít, ktoré podporujú riešenia pre koncových používateľov, ako napríklad žiadosť o platbu;
4. prekonanie prekážok v používaní okamžitých platieb vrátane počtu zamietnutí, ktoré je v súčasnosti v porovnaní s ostatnými systémami SEPA vysoké, čiastočne z dôvodu problémov súvisiacich s preverovaním prania špinavých peňazí a financovania terorizmu.

Pokiaľ ide o prevádzkovú stránku, ECB podnikla kroky, aby zabezpečila, že okamžité platby budú mať do konca roka 2021 celoeurópsky dosah prostredníctvom služby TIPS.⁴ Všetci poskytovatelia platobných služieb v TARGET2, ktorí pristúpia k systému SCT Inst, budú dostupní v rámci TIPS buď ako účastníci, alebo ako dostupné strany. Automatizované zúčtovanie okamžitých platieb v zúčtovacom centre sa presunie z TARGET2 do TIPS.

4 Skvalitnenie cezhraničných platieb

Na rozdiel od platieb v rámci EÚ sú platby, ktoré prekračujú jej hranice, často pomalé, nákladné a zložité, čo sťažuje možnosť koncových používateľov ľahko poslať a prijímať peniaze a brzdí cezhraničný obchod, investície a peňažné prevody. Technologický pokrok a digitálne inovácie však majú potenciál zlepšiť efektívnosť a bezpečnosť cezhraničných platieb, pričom súčasný vývoj tento potenciál demonštruje pri maloobchodných aj veľkoobchodných platbách. Cieľom Eurosystemu je zlepšiť cezhraničný platobný styk, ktorý by viac podporoval európske firmy a jednotlivcov, ktorí uskutočňujú a prijímajú zahraničné platby.

Eurosystem sa snaží identifikovať strategické príležitosti centrálnych bánk EÚ v rámci ich úlohy prevádzkovateľov, hybnej sily a orgánov dohľadu, so zámerom podporiť plán G20 na zlepšenie cezhraničných platieb,⁵ vrátane praktických krokov a orientačných časových plánov.

ECB v rámci svojej operačnej úlohy skúma, ako by služba TIPS mohla podporovať platobné transakcie v rôznych menách. Poskytovanie služieb zúčtovania okamžitých platieb medzi jednotlivými menami v peniazoch centrálnej banky by mohlo významne prispieť k modernizácii európskych retailových platieb a priniesť úžitok európskym spotrebiteľom aj firmám. V októbri 2020 začala ECB v spolupráci so Švédskou Riksbank skúmať možnosť spracovávať v platforme TIPS okamžité platby medzi eurom a švédskou korunou.⁶ Dalo by sa to považovať za pilotný projekt pre podobné dohody medzi ostatnými centrálnymi bankami.

⁴ [ECB takes steps to ensure pan-European reach of instant payments](#), *MIP News*, ECB, 24 July 2020.

⁵ [Enhancing Cross-border Payments](#), Financial Stability Board, 13 October 2020.

⁶ [ECB to explore cross-currency instant payments](#), *MIP News*, ECB, 6 October 2020.

5 Podpora inovácií, digitalizácie a európskeho platobného ekosystému

Revidovaná smernica o platobných službách (PSD2) predstavuje základ pre otvorenie bankového systému a podnecuje vývoj inovatívnych platobných služieb fintech spoločnosťami. Stratégia Eurosystemu v oblasti retailových platieb napomáha efektívnosť a inovácie tým, že podporuje hospodársku súťaž a rovnaké podmienky, pričom zohľadňuje dôležitú úlohu európskych fintech spoločností pri poskytovaní najmodernejších služieb európskym koncovým používateľom prostredníctvom moderných technológií, ktoré umožňujú automatizované a vylepšené finančné služby. V tejto súvislosti Eurosystem skúma možnosť nadviazať dialóg o európskych fintech platbách s fintech spoločnosťami a začať proces včasnej identifikácie technologického vývoja, ktorý by mohol mať zásadný vplyv na platby.

Ďalším diskutovaným krokom je umožniť nebankovým poskytovateľom platobných služieb, ako sú platobné inštitúcie a inštitúcie elektronických peňazí, priamy prístup do platobných systémov, a to na základe revízie smernice o konečnom zúčtovaní.⁷ Keďže táto revízia môže trvať určitý čas, Eurosystem analyzuje širšie dôsledky možnosti, že by prístup dohliadaným nebankovým poskytovateľom platobných služieb do platobných systémov umožnila jedna alebo viac národných centrálnych bánk Eurosystemu.

Stratégia Eurosystemu v oblasti retailových platieb okrem toho zahŕňa prácu na harmonizácii služieb elektronickej totožnosti (eID) a elektronickeho podpisu (eSignature) s cieľom umožniť cezhraničnú akceptáciu riešení eID/eSignature. Nariadenie o eIDAS⁸ takúto akceptáciu podporuje, vzťahuje sa však len na verejný sektor. V súkromnom sektore sa tieto riešenia využívajú len zriedka, napriek ich potenciálu nahradiť nákladné manuálne a papierové spracovanie. Celoeurópske riešenia eID/eSignature, potenciálne prepojené s biometrickými prvkami, by mohli priniesť efektívnejšie a bezpečnejšie riešenia pre platby. Keďže si Európska komisia uvedomuje nutnosť podporiť dostupnosť riešení eID/eSignature aj v súkromnom sektore, pracuje na revízii tohto nariadenia. Eurosystem zároveň skúma možnosť, že by riešenia eID/eSignature využívali centrálné banky.

6 Ďalšie ciele

Stratégia Eurosystemu v oblasti retailových platieb zahŕňa tiež prácu súvisiacu s environmentálnou udržateľnosťou platobných transakcií a infraštruktúr a so zabezpečením prístupu všetkých Európanov k bezpečným, efektívnym a výhodným platbám vzhľadom na všadeprítomný proces digitalizácie.

Prvým krokom Eurosystemu pri skúmaní, ako možno podporiť environmentálnu udržateľnosť v oblasti platieb, bude vypracovanie metodiky na meranie úrovne environmentálnej udržateľnosti platobných transakcií a infraštruktúr.

⁷ [Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/26/ES](#) z 19. mája 1998 o konečnom zúčtovaní v platobných systémoch a zúčtovacích systémoch cenných papierov (Ú. v. ES L 166, 11.6.1998, s. 45).

⁸ [Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) č. 910/2014](#) z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu (Ú. v. EÚ L 257, 28.8.2014, s. 73).

Prebiehajúce znižovanie počtu pobočiek bánk a sietí bankomatov, ako aj obmedzovanie prijímania hotovosti niektorými maloobchodníkmi a orgánmi verejnej správy v niekoľkých krajinách vyvolalo obavy, pokiaľ ide o schopnosť zraniteľnejších osôb uskutočňovať platby. Zatiaľ čo finančné začlenenie sa koncepčne vzťahuje na obyvateľstvo, ktoré má malý alebo žiadny prístup k bankovým službám, použiteľnosť sa týka ľudí, ktorí sú menej zdatní v používaní digitálnych platieb, a to aj vzhľadom na starnutie našej spoločnosti. Eurosystem preskúma možnosti, ako podporiť použiteľnosť v oblasti platieb (v zmysle prístupu k platbám pre všetkých občanov), pričom najprv sa pokúsi zmapovať problémy, ktorým ľudia čelia v súvislosti s digitalizáciou platieb.

Hoci sa ciele stratégie Eurosystemu v oblasti retailových platieb priamo nesústreďujú na digitálne meny centrálnych bánk, predsa sú úzko prepojené a zosúladené aj s prácou na prípadnom digitálnom eure.

© Európska centrálna banka, 2021

Poštová adresa 60640 Frankfurt am Main, Germany

Telefón +49 69 1344 0

Internet www.ecb.europa.eu

Všetky práva vyhradené. Reprodukované na vzdelávacie a nekomerčné účely je povolené s uvedením zdroja.

Terminológia sa nachádza v [glosári ECB](#) (dostupný len v angličtine).